

Omek

Bo 5786

2026. január 22.

V. évfolyam, 13. szám

Háromféle sötétség, háromféle világosság

A vilnai Gáon egy elgondolkodtató tanítása szerint minden, ami 10, két csoportra oszlik: 3 és 7 (ld. Áderet Élijáhu, Mózes 5., 7:13 kapcsán).

Pontosan ez történt a tíz csapás esetében az előző és mostani heti szidránkban. Hiszen a múlt héten 7, míg ezen a héten 3 csapásról olvashatunk a Tórában.

Ha közelebbről is megvizsgáljuk a mostani héten olvasott csapásokat, meglepő összefüggésre lehetünk figyelmesek, melyből kiderül, hogy Bölcsseink egyáltalán nem véletlenszerűen húzták meg a vonalat a két szakasz között.

A három utolsó csapás mindegyike a *sötétséggel* van összefüggésben. Ezek közül a középső tényleges sötétség volt – ami éppen három napig tartott.

A sáskajárás kapcsán is szerepel a „sötétség” kifejezés, jóllehet, metaforikus értelemben:

„És belepte a föld színét, és **elsötétült** a föld...” (Mózes 2., 10:15)

Az elsőszülöttek haláláról pedig ezt találjuk:

„És történt **éjfélnél**, hogy az Örökkévaló megvert minden elsőszülötet...” (12:29)

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1074 Budapest, Rumbach Sebestyén u. 11-13.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Canva

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 100 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói

köréhez! Támogasd havonta a nyomtatást, és részesülj kedvezményekben. *További részletek:*

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

Az éjféli a sötétség legmélyebb pillanata, ami pontosan szemben áll a déllel, amikor a Nap éppen a legmagasabban van és a legerősebben világít a Földre.

Mi lehet a jelentősége ennek a háromféle sötétségnek?

Bölcseink így tanítják: „Tíz mondással teremtett a világ.” (Pirké Ávot 5:1)

A Misna klasszikus magyarázója, a *Bartenura* magyarázata szerint:

„Kilencszer szerepel, hogy 'mondta', és a 'kezdetben' [Berésit] szintén egy külön mondás, ahogyan írva van: 'az Örökkévaló szavára keletkeztek az egek'” (Zsoltárok 33:6 alapján)

Ez alapján kezd körvonalazódni a kép. Ismerjük ugyanis a Teremtés történetéből, hogy az első dolog, amit az Örökkévaló megteremtett, a fény volt.

Eszerint: ha a tíz mondból az első három a fényhez kapcsolható, akkor ez párhuzamos a tíz csapás utolsó három csapásával, melyek a sötétséget hozzák el.

A tíz csapás eszerint egyfajta visszafelé lejátszódó teremtés. Ezt az elméletet részletesen kifejti a *Maharal* (ld. *Gevurot Hásém* 57). Ennek a visszafordítása lesz végül a Tóraadásnál a tíz parancsolat.

Természetesen mind a *vilnai Gáon*, mind a *Maharal* említett elméletei mögött meghúzódó struktúra a kabbalából ismeretes 10 szefirá, azaz az isteni energia kiáradásának rétegei.

A 10 szefirá valóban 3 felső és 7 alsó rétegben oszlik meg, ahogyan a *vilnai Gáon* tanította. A Teremtés ügyében pedig feltételezhető, hogy amennyiben azt szimbolikus leírásnak tekintjük, akkor a mondások megfeleltethetők a szefiráknak.

Így az első három, magasabb szefirá három-

féle fénynek felel meg, ahogyan a három utolsó csapás háromféle sötétségnek.

A három felső szefirá neve: *Keter* [korona], *Chochmá* [bölcesség] és *Biná* [megértés].

A *Keter* a kiindulás, a kezdet, az első akarat, az első mozgató szimbóluma. Ennek felel meg az utolsó csapás, az *elsőszülöttek halála*, mivel az elsőszülött az, akivel a családon belüli új „teremtés” kezdődik. Pontosán az a kezdet szűnik meg, amivel az új létrejötté elkezdődött.

A *Chochmá* a bölcesség, a megvilágosodás tisztasága. Ennek felel meg a tökéletes üresség, a szinte tapintható sötétség (ld. *Rási* 10:21).

A *Biná* pedig a megértés, a kapcsolatok, rendszerek átlátásának képessége. A sokaság, a bőség megfelel a *sáskák* áradatának, amik annyira előzönlök a földet, hogy egészen eltakarják.

Ebből azt is megtanulhatjuk, hogy az emberi értelem pozitív és negatív oldala egyaránt „háromdimenziós”.

Az első dimenzió a kezdet. Ez felel meg a *Keter*nek és az *elsőszülöttek*nek. Az emberi lélek szintjén ez a mély akarat, a kezdeti motiváció.

A második a tiszta, egyszerű fény, a pillanatnyi megértés. Ez a *Chochmá* és a sötétség csapása. Még a fény ellentéte, a sötétség is elvezethet a világossághoz, ha a magány inspiráló nyugalma, a külső impulzusok kizárására alkalmazzuk.

A harmadik a sokaság. Ez a *Biná* és a *sáskák* csapása. A pozitív lelki oldalon ez jelenti a kreativitás kútforrását, a „túláradó forrást”, amivel Rábán Jochánán ben Zákáj legkiválóbb tanítványát, Rabbi Elázárt jellemezte (ld. *Pirké Ávot* 2:8). A negatív oldala pedig az, amikor a túl sok információ „elsötétíti a földet” és összezavarja az elmét.

Kidus Leváná – a Hold áldásának szabályai

Rási azzal a meglepő kijelentéssel kezdi a Tórára írt magyarázatát, hogy azt valójában látszólag helyesebb lett volna nem a Teremtéssel kezdeni, hanem éppen a most olvasott hetiszakaszunk közepétől:

„Mondta Rabbi Jichák: nem kellett volna kezdeni a Tórát mással, csak ezzel: 'Ez a hónap legyen nektek a hónapok kezdete' – hiszen ez az első micva, amit Izrael megkapott.” (Rási, Mózes 1., 1:1, Mózes 2., 12:2 alapján)

Legtöbben megszoktuk, hogy a Tóra a Teremtéssel kezdődik. Hiszen mi lehetne ennél tökéletesebb kezdet?

Ha azonban elfogadjuk, hogy a Tóra célja nem a történelem leírása, hanem az, hogy a helyes úton vezessen minket, akkor valóban kezdetünk volna az első micvával.

Ez pedig az Újhold kihirdetése:

„Ez a hónap legyen nektek a hónapok kezdete. Első az nektek az év hónapjai között.

Beszéjtek Izrael egész gyülekezetéhez, hogy e hónap tizedik napján vegyenek maguknak mindnyájan egy bárányt az atyák házáinak, házanként egy bárányt.” (Mózes 2., 12:2)

A folytatásban a Tóra hosszasan részletezi a peszáchi áldozat törvényeit. Ez pedig felveti a kérdést:

vajon akkor mi is pontosan az a bizonyos, Rási által javasolt első parancsolat? Az Újhold vagy a peszáchi áldozat?

Az Újhold mint parancsolat igencsak szűkszavú. Nem áll pontosan leírva, hogy mit is kellene tennünk? Csak az, hogy „*legyen a hónapok kezdete*”.

Jóval több részletet és konkrétumot találunk a

peszáchi áldozatról. Annyit, hogy az is felmerülhet bennünk, hogy az újhold témája nem több mint egy bevezető a peszáchi áldozat törvényeihez.

Bölcseink ebből a mondatból tanulják azt, hogy a Holdat tanúk által kell megszentelnünk (ld. *Menáchet 28b, Rámbám, Misne Torá, Kidus HáChodes 1:1*).

Azaz ha meglátják a tanúk, hogy a Hold megújul, a jeruzsálemi rabbinikus bíróságra (*Szanhedrin*) kell menniük, ahol kivizsgálják őket, és ha két tanúbizonyoságot igaznak találnak, kihirdetik az új hónapot.

Eszerint napjainkban éppen ezt a legelső micvát nem tudjuk teljes formájában gyakorolni.

Hiszen manapság rögzített naptárrendszert használunk, mivel nincsen Szanhedrin, nem áll a Szentély. Ha ez megváltozik, visszatérhetünk az eredeti rendre (ld. *Kidus HáChodes 5:1, Ros Hásáná 21b alapján*).

Mindezzel együtt, továbbra is létezik olyan törvényünk, melyben liturgiánk részeként megemlékezünk a Hold megújulásáról. **Ez a Kidus Leváná, vagyis a Holdszentelés.**

A Hold megújulása, vagyis a *molád* után leg hamarabb 72 órával, este mondjuk el ezt a szöveget az imakönyvből, a szabad ég alatt. Az ideális az, ha nem állunk semmilyen fedél alatt (*Remo 426:4*), de bármilyen akadályozó tényező esetén ettől eltekinthetünk.

Így például mondhatjuk egy társasház körfolyosóján is, ha attól tartunk, hogy az utcán feltehetően zavarnának minket (*Misna Berura 426:21*).

Legfontosabb része az, amikor megnézzük a Holdat (akkor mondhatjuk el, ha nem felhős

az ég, és látszik a Hold), és arra elmondjuk az áldást. Ezt utána bővebb szöveg, zsoltárok és egyéb idézetek kísérik.

Van olyan vélemény is, mely szerint 7 napot kell várni, de a *Misna Berura* szerint ez a kisebbbségi vélemény (426:20). Amikor azonban eljön a telihold, akkor már nem mondhatjuk el (*Sulchán Áruach OC 426:3*).

Az ideális idő pedig a szombat kimenetelének estéje, mivel péntek este nem mondhatjuk, az ünnepélyes ruha és hangulat pedig tökéletes tiszteletet kölcsönöz ennek az eseménynek (*OC 426:1*).

Ha van rá lehetőségünk, teljesíthetjük azt a szép szokást is, hogy a *kidus leváná* alkalmából „üdvözljük” egymást. A szöveg maga minjen nélkül is elmondható, de ha legalább négyen mondják, akkor mindenki köszönhet három

másikat a „*sáalom áléchem!*” köszöntéssel, melyre a másik így felel: „*áléchem sáalom!*” (*ld. Remo 426:2*)

Bölcseink különleges jelentőséget tulajdonítottak ennek az első látásra meglehetősen szokatlan szokásnak. Azt tanították, hogy hasonló a Teremtő Jelenlétének [*Sechina*] fogadásához (*ld. Szanhedrin 42b*).

Ennek egy magyarázata az lehet, hogy a zsidó népet a hagyomány a Holdhoz hasonlítja, mivel az hónapról hónapra megújul. A megújulás képességének ritmusa illeszkedik a természet rendjéhez.

Mi a Tóra kifogyhatatlan bölcsességéből merítünk mindig új és új erőt. Hálasak lehetünk a Teremtőnek, hogy ezáltal megmentett attól, hogy az unalom és a tétlenség tévutakra vezessenek minket!

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 15:33 és 16:13 között.
Szombat kimenetele: 17:23.

Péntek este 17:30-tól tanulás, 18:00-tól Kábálát Sábát.
Szombat reggel 9:00-tól ima, Tóraolvasás, majd kidus (lakoma után mincha).

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:39-ig.

Hétköznapi délutáni tanulások hétfőtől csütörtökig mindennap 16:45-kor, a Nagy Fuvaros utcai zsinagógában, az esti ima után vagy online: <https://t.me/betjehuda>.

Korábbi felvételek, támogatás: <https://www.patreon.com/cw/Binjomin>

Sábát sáalom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN V. évfolyam 13. számát
felesége és gyermekei adományozták

Gád ben Jáákov

Székely Gábor áldott emlékére,
akinek kedden (Svát 2.) volt a harmadik jorcájtja.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!